บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดประชากร การเลือกกลุ่มตัวอย่าง กระทั่งถึงการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ประกอบด้วยวิธีการวิจัย 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ และการสำรวจผู้อ่าน

การวิเคราะห์เนื้อหา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือหนังสือพิมพ์ไทยทุกชื่อฉบับ ซึ่งทำการเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นจำนวน 4 ชื่อฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน และสยามรัฐ เนื่องจากโดยทั่วไปหนังสือพิมพ์จะนำเสนอเนื้อหาข่าวคล้ายคลึงกัน จึงเลือกศึกษาเพียง 4 ชื่อฉบับดังกล่าว อีกทั้งได้เลือกจากหนังสือพิมพ์รายวันที่ตีพิมพ์แพร่หลายและมีจำนวนจำหน่ายสูง ทั้งประเภทประชานิยมและประเภทคุณภาพ ซึ่งถือได้ว่าโดยทั่วไปแล้วหนังสือพิมพ์ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชนผู้อ่านครอบคลุมได้ทุกกลุ่ม

ฉบับหนังสือพิมพ์ที่เลือกสุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหนังสือพิมพ์ที่ตีพิมพ์ในช่วง 1 ตุลาคม ถึง 31 ธันวาคม 2533 โดยเลือกศึกษา

หนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 4 ชื่อฉบับทุกวัน ตลอดระยะเวลา 3 เดือน ทำให้ได้หนังสือพิมพ์ไทยรวมทั้งสิ้น 368 ฉบับ (4 x 92)

เหตุผลที่เลือกศึกษาหนังสือพิมพ์ไทย ในช่วง 1 ตุลาคม ถึง 31 ธันวาคม 2533 เพราะต้องการทราบหัวข้อข่าวที่อยู่ในความสนใจและรับรู้ของประชาชนในช่วงที่เพิ่งผ่านมาก่อนทำการวิจัย ซึ่งยังเป็นเรื่องที่ประชาชนผู้อ่านยังระลึกได้อยู่

วิธีการวิเคราะห์

การจำแนกประเภทเนื้อหา เนื้อหาในการวิเคราะห์จำแนกตามประเภทของหัวข้อเรื่องที่นำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ ช่วงปลายปี 2533 คือระหว่าง 1 ตุลาคม ถึง 31 ธันวาคม 2533 โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาเบื้องต้น จากการศึกษาข่าวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ด้วยการศึกษาจากหน้า 1 คอลัมน์ประจำ หน้าบทบรรณาธิการหรือบทนำ และหน้าอื่น ๆ ซึ่งมีเนื้อหาสาระตามที่กำหนดไว้ จากหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน และสยามรัฐ ข่าวที่ถูกจัดให้นำลงในหน้าเหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นข่าวเด่นที่สำคัญน่าสนใจ ผู้วิจัยได้บันทึกความถี่ของการนำเสนอซึ่งปรากฏว่ามีหลายหัวข้อข่าวด้วยกัน จึงได้เลือกจากที่มีการนำเสนอบ่อยครั้งที่สุด และนำมาเป็นหัวข้อข่าวสำหรับใช้ในงานวิจัย โดยกำหนดหัวข้อข่าวออกเป็น 15 หัวข้อ ดังนี้

1. กรณีนิกร-อรปวีณา
2. อุบัติเหตุรถบรรทุกก๊าซระเบิดที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่
3. ภัยพิบัติจากดีเปรสชั่นอีรา-โลลา
4. กรณีการปรับราคาน้ำมันและการประหยัดพลังงาน
5. วิกฤตการณ์เขื่อนมูลบนรั่ว
6. ปัญหาการจราจร
7. กรณีคอรัปชั่นของนักการเมืองและข้าราชการ
8. กรณีรถโมบายยูนิตของ อ.ส.ม.ท.

9. นศ.รามฯ เผาตัวประท้วงรัฐบาลชาติชาย
10. กรณีการปรับคณะรัฐมนตรี
11. สินค้าขึ้นราคา
12. ปัญหาสิ่งแวดล้อม
13. กรณีการปรับเพดานดอกเบี้ยเงินกู้
14. ปัญหาค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ
15. ปัญหาโรคเอดส์

การวัดและหน่วยการวิเคราะห์ กำหนดหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง (item) โดยวัดเป็นปริมาณเนื้อที่ (ตารางนิ้ว) และคำนวณความถี่เป็นจำนวนชิ้นของการนำเสนอเกี่ยวกับหัวข้อข่าวทั้ง 15 หัวข้อ จากข่าว บทวิจารณ์ บทวิเคราะห์ บทความ (คอลัมน์) บทบรรณาธิการ (บทนำ) รูปภาพ และการ์ตูน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหานี้ได้จากหนังสือพิมพ์ 4 ชื่อฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน และสยามรัฐ รวบรวมจากหอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมเก็บข้อมูลด้วยตนเองในช่วงเดือนมกราคม 2534 โดยศึกษาจากข่าว บทวิจารณ์ บทวิเคราะห์ บทความ (คอลัมน์) บทบรรณาธิการ (บทนำ) รูปภาพ และการ์ตูน เมื่อพบเนื้อหาตรงกับหัวข้อที่กำหนดไว้ก็จะทำการบันทึกลงในตาราง โดยวัดเป็นปริมาณเนื้อที่และความถี่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ตารางรหัส (Coding Sheet) ซึ่งประกอบด้วยตารางเก็บปริมาณเนื้อที่และความถี่ เพื่อใช้วัดปริมาณเนื้อที่และความถี่ของหัวข้อข่าวต่าง ๆ

การทดสอบเครื่องมือ ทำการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการคำนวณหาค่าด้วยหลักการของ Holsti (Budd, Throp and Donohew, 1967 : 68) การทดสอบนี้ ผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิเคราะห์อีก 2 คน วิเคราะห์หนังสือพิมพ์

รายวันที่สุ่มมาทั้งสิ้น 32 ฉบับ โดยเลือกมาจากหนังสือพิมพ์ที่ตีพิมพ์ในช่วงที่ทำการศึกษา (1 ตุลาคม ถึง 31 ธันวาคม 2533) สัปดาห์ละ 1 ฉบับ สัปดาห์เว้นสัปดาห์ ผู้วิเคราะห์แต่ละคนจะพิจารณาหัวข้อและเนื้อหาที่เป็นข่าว บทวิจารณ์ บทวิเคราะห์ บทความ (คอลัมน์) บทบรรณาธิการ (บทนำ) รูปภาพ และการ์ตูน ว่าจัดเป็นเนื้อหาอยู่ในหัวข้อใด สูตรที่ใช้ในการทดสอบคือ

$$\text{สูตร} \qquad R = \frac{3\,(C1, 2, 3)}{C1+C2+C3}$$

เมื่อ C1, 2, 3 คือ จำนวนรายเรื่องที่ผู้ลงรหัสตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความเห็นตรงกัน

C1+C2+C3 คือ จำนวนรายเรื่องรวมกันทั้งหมดที่ผู้ลงรหัสทั้ง 3 คน พิจารณา

ในการลงรหัสทดสอบความเชื่อมั่นจากหนังสือพิมพ์ 32 ฉบับ ได้จำนวนรายเรื่องรวม 176 ครั้ง ดังนั้นจำนวนรายเรื่องทั้งหมดที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิเคราะห์อีก 2 คน รวมกัน จึงเท่ากับ 528 ครั้ง ผลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการนับความถี่ของหัวข้อข่าวที่นำเสนอจริงในหน้าต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ ได้ตรงกัน 155 ครั้ง ดังนั้นจำนวนความถี่ของหัวข้อปัญหาข่าวที่ทั้ง 3 คนมีความเห็นตรงกัน รวมได้เท่ากับ 465 ครั้ง นำมาแทนค่าลงในสูตร

$$3\,(C1, 2, 3) = 3\,(155)$$

$$C1+C2+C3 = 176+176+176$$

$$R = \frac{3\,(C1, 2, 3)}{C1+C2+C3}$$

$$= \frac{465}{528}$$

$$= 0.88$$

ดังนั้นจึงได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 ซึ่งถือว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูงตามเกณฑ์ในการคำนวณด้วยหลักการของ Holsti ซึ่งกำหนดว่าควรมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ .75 ขึ้นไป

การสำรวจผู้อ่านหนังสือพิมพ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือผู้อ่านหนังสือพิมพ์ทั่วไป แต่ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเจาะจงตัวอย่างเฉพาะประชากรในกรุงเทพมหานคร เนื่องด้วยข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ และเวลา จากวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กำหนดเขตที่จะสุ่มเลือกในกรุงเทพมหานคร คือ เขตปทุมวัน เป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 200 คน โดยกำหนดลักษณะให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายกันอย่างเหมาะสมตามเพศและอาชีพ

จากการเก็บข้อมูลผู้อ่านได้กลุ่มตัวอย่างกระจายตามอาชีพดังนี้

1.	บริษัทธุรกิจเอกชน	60	คน	ร้อยละ	30.0
2.	รับราชการ	57	คน	ร้อยละ	28.5
3.	นิสิต-นักศึกษา	24	คน	ร้อยละ	12.0
4.	รัฐวิสาหกิจ	17	คน	ร้อยละ	8.5
5.	รับจ้างใช้แรงงาน	15	คน	ร้อยละ	7.5
6.	พ่อค้า-แม่ค้า	11	คน	ร้อยละ	5.5
7.	เจ้าของร้านค้า	10	คน	ร้อยละ	5.0
8.	แม่บ้าน	6	คน	ร้อยละ	3.0
	รวม	**200**	**คน**		

และกระจายตามเพศดังนี้

เพศชาย	97 คน	ร้อยละ	48.5
เพศหญิง	103 คน	ร้อยละ	51.5

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ การสำรวจใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ประชาชนในเขตปทุมวัน แบบสอบถามที่สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้อ่านหนังสือพิมพ์

1.1 เพศ
1.2 อายุ
1.3 ระดับการศึกษา
1.4 อาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับลักษณะและความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์

2.1 การเปิดรับสื่อมวลชน
2.2 ความบ่อยครั้งในการอ่าน
2.3 ปริมาณในการอ่าน
2.4 จำนวนหนังสือพิมพ์ที่อ่านต่อวัน
2.5 การเลือกอ่านหนังสือพิมพ์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับการรับรู้ของผู้อ่านต่ออันดับความสำคัญของประเด็นหัวข้อข่าว ในช่วง 1 ตุลาคม ถึง 31 ธันวาคม 2533

การสร้างและทดสอบเครื่องมือ มีขั้นตอนในการดำเนินการสร้างและทดสอบแบบสอบถามดังต่อไปนี้

1. สำรวจหัวข้อข่าวที่เกิดขึ้นในสังคม โดยพิจารณาจากหัวข้อข่าวต่าง ๆ ที่นำเสนอมาก (ในเชิงปริมาณเนื้อที่และความถี่) ในหน้าหนังสือพิมพ์ไทย ในช่วง 1 ตุลาคม ถึง 31 ธันวาคม 2533 เพื่อนำมากำหนดเป็นหัวข้อข่าวสำคัญในช่วงนั้น แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้สำรวจประชาชนต่อไป

2. สร้างแบบสอบถาม โดยมีคำถามครอบคลุมถึงลักษณะของผู้ตอบ ลักษณะการเปิดรับสื่อ และการรับรู้ต่อหัวข้อข่าวต่าง ๆ

3. หลังจากที่ได้สร้างแบบสอบถามแล้ว ได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทำการทดสอบกับประชาชนในเขตปทุมวัน จำนวน 20 ราย กระจายตามกลุ่มอาชีพที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นจะได้นำมาพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมแล้วจึงนำไปใช้สอบถามจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้อ่านหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยกับคณะจะเริ่มเก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ 2534 โดยจะทำการสุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดลักษณะไว้ตามเขตชุมชน ซึ่งได้แก่เขต ปทุมวัน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นได้ยึดกลุ่มอาชีพของประชากร เป็นหลัก ดังได้กล่าวมาแล้ว ในแต่ละกลุ่มอาชีพได้พยายามให้เกิดการกระจายไปยัง เพศ อายุ การศึกษา ตามความเหมาะสม

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u> แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1. การจัดอันดับหัวข้อข่าวต่าง ๆ
2. การวิเคราะห์ทางสถิติ

1. **การจัดอันดับหัวข้อข่าวต่าง ๆ** จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 จัดอันดับจากการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ จัดอันดับโดยดูจากปริมาณเนื้อที่และความถี่ของแต่ละหัวข้อข่าวต่าง ๆ ที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ในช่วงที่ศึกษา โดยกำหนดให้หัวข้อข่าวที่นำเสนอซึ่งมีปริมาณเนื้อที่ และความถี่สูงสุด ถือได้ว่ามีความสำคัญหรือได้รับความสนใจในการนำเสนอโดยหนังสือพิมพ์เป็นอันดับหนึ่ง หัวข้ออื่นที่มีปริมาณเนื้อที่และความถี่รองลงไป ก็มีความสำคัญลดหลั่นกันลงไปตามลำดับ

1.2 การจัดอันดับจากผู้อ่าน ได้กำหนดให้ผู้อ่านเป็นผู้ระบุอันดับความสำคัญจากหัวข้อข่าวต่าง ๆ ตามที่ได้แสดงไว้ หัวข้อข่าวเหล่านี้เป็นหัวข้อที่ได้กำหนดไว้เช่นเดียวกับหัวข้อในการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์

2. **การวิเคราะห์ทางสถิติ** มีดังนี้

2.1 การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ วัดปริมาณเนื้อที่เป็นตารางนิ้ว คำนวณความถี่ของการนำเสนอ แล้วหาค่าร้อยละ

2.2 การจัดอันดับความสำคัญของหัวข้อข่าวจากการวิเคราะห์เนื้อหา ใช้การเรียงอันดับ (ranking) ตามปริมาณเนื้อที่และความถี่ และการจัดอันดับความสำคัญของหัวข้อข่าวโดยผู้อ่าน ก็ใช้วิธีการจัดอันดับหัวข้อโดยหาค่าเฉลี่ยของอันดับที่ระบุจากผู้อ่านกลุ่มตัวอย่าง แล้วเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้

2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม คำนวณความถี่ หาค่าร้อยละ

2.4 การทดสอบสมมติฐาน

2.4.1 สมมติฐานที่ 1 กำหนดว่า อันดับความสำคัญของหัวข้อข่าวต่าง ๆ ซึ่งหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับนำเสนอมีความสอดคล้องตรงกัน ทดสอบโดยสถิติ Spearman Rank - Order Correlation Coefficient แล้วทำการทดสอบด้วยค่าสถิติที (T-test) เพื่อหานัยสำคัญทางสถิติ

2.4.2 สมมติฐานที่ 2 กำหนดว่า อันดับความสำคัญของหัวข้อข่าวต่าง ๆ ที่เสนอโดยหนังสือพิมพ์รายวันมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับอันดับความสำคัญที่รับรู้โดยผู้อ่าน ทดสอบโดยสถิติ Spearman Rank-Order Correlation Coefficient แล้วทำการทดสอบด้วยค่าสถิติที (T-test) เพื่อหานัยสำคัญทางสถิติ

สหสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งของคะแนนสเปียร์แมน แทนด้วย φ (rho)

สูตร

$$\varphi \quad - \quad 1 - \frac{6 (\Sigma D^2)}{N (N^2 - 1)}$$

เมื่อ D - ผลต่างระหว่างตำแหน่งของคะแนนแต่ละคู่

N - จำนวนคู่

การทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (rho) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ จะต้องได้รับการทดสอบก่อนว่าเป็นค่าหนึ่งที่อยู่ในขอบเขตที่จะเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากประชากรหรือไม่ โดยการทดสอบค่าสถิติ "t"

สูตร

$$t \quad - \quad \frac{r \sqrt{n - 2}}{\sqrt{1 - (r^2)}}$$

เมื่อ r เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้

และ (n - 2) เป็นชั้นแห่งความเป็นอิสระ